

Streszczenie rozprawy doktorskiej, zatytułowanej *Pojęcie PRACY i TRABAJO w języku propagandy Polski Ludowej i Hiszpanii frankistowskiej – na podstawie komentarza narracyjnego w wybranych odcinkach Polskiej Kroniki Filmowej oraz Noticiarios y Documentales (ujęcie porównawcze)*, opracowane dn. 10.06.2018r.

Głównym celem rozprawy jest rekonstrukcja i porównanie językowych obrazów oraz struktur znaczeniowych pojęć PRACA w Polsce Ludowej i TRABAJO we frankistowskiej Hiszpanii. Podstawą materiałową do badań są korpusy tekstowe zebrane przez autorkę, na które składają się fragmenty komentarza narracyjnego *Polskiej Kroniki Filmowej* oraz hiszpańskiej kroniki *Noticiarios y Documentales*, prezentowane w dwóch aneksach będących integralną częścią rozprawy. Realizacja celów pracy została podjęta w pięciu rozdziałach: czterech o charakterze teoretyczno-poznawczym i jednym o charakterze empirycznym.

W rozdziale pierwszym poruszamy problematykę związków języka i kultury. Odnosząc się do kulturotwórczej funkcji języka, sygnalizujemy jego rolę jako nośnika kultury i wartości wyznawanych przez daną zbiorowość językową. Przedstawiamy stanowiska wybranych, zajmujących się tymi zagadnieniami badaczy. Nawiązujemy również do założeń językoznawstwa kognitywnego. Omawiamy relacje, jakie zachodzą między językiem, poznaniem i kulturą. Następnie prezentujemy zarys studiów z zakresu językowego obrazu świata i ich rozwój (głównie w Europie), a także stan współczesnych badań z tego zakresu. Opisujemy podstawy teoretyczne i założenia metodologiczne, na których opiera się koncepcja pracy, ze szczególnym uwzględnieniem metod badawczych etnolingwistycznej szkoły lubelskiej. Przytaczamy wybrane definicje *językowego obrazu świata* jako narzędzia opisu języka umożliwiającego analizę sposobów postrzegania, konceptualizacji, kategoryzacji oraz wartościowania rzeczywistości. Definiujemy stosowane przez nas w rozprawie terminy odnoszące się do opisu znaczenia w metodologii badań językowego obrazu świata, takie jak: *znaczenie, definicja kognitywna, profilowanie, stereotyp, konotacja, punkt widzenia, perspektywa, kategoryzacja* oraz *metafora*. Omawiamy specyfikę badań językowego obrazu świata w oparciu o teksty. Zwracamy uwagę na problematykę odmienności obrazów świata w różnych językach, a także na kwestię ich porównywania.

W drugim rozdziale koncentrujemy się na zagadnieniu propagandy w języku, wskazując jednocześnie na interdyscyplinarność badań dotyczących języka polityki oraz perswazji w języku. Wyjaśniamy znaczenie pojęcia *propaganda* i prezentujemy zarys dziejów kształtowania się tego zjawiska. Omawiamy stanowiska wybranych badaczy analizujących funkcjonowanie propagandy w odniesieniu do perswazji, manipulacji językowej, kontroli słowa, cenzury, agitacji i nowomowy. Zwracamy uwagę na istnienie propagandy w kulturze politycznej i omawiamy jej związek z ideologią. Szczególną uwagę poświęcamy zjawisku propagandy w totalitarnych systemach medialnych Polski Rzeczpospolitej Ludowej i Hiszpanii frankistowskiej, opisujemy jej funkcjonowanie w obydwu krajach, w tym tematy i motywy, do których odwoływała się propaganda władzy ludowej i reżimu frankistowskiego (między innymi tematykę pracy). Prezentujemy krótko obraz Hiszpanii frankistowskiej w propagandzie Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej w kontekście prób nawiązania relacji dyplomatycznych między tymi dwoma krajami po zakończeniu II wojny światowej. Przedstawiamy ponadto zarys językoznawczych badań nad propagandą. Podejmujemy próbę zdefiniowania języka propagandy funkcjonującego w określonych okolicznościach politycznych i społecznych. Omawiamy także zjawisko *nowomowy*. Charakteryzujemy język propagandy poprzez opis językowych środków oddziaływania propagandowego, w tym środków składniowych i leksykalnych służących manipulacji tematyką i treścią

oraz wartościowaniu. Ukazujemy propagandę w języku jako zjawisko związane z kreowaniem obrazu świata. Wskazujemy właściwości tekstów propagandowych i wyjaśniamy kryteria wyodrębniania ich spośród innych typów tekstów. Charakteryzujemy *Polską Kronikę Filmową* i hiszpańską kronikę *Noticiarios y Documentales*, których komentarz narracyjny nacechowany ideologicznie uznajemy za nośnik treści propagandowych wykorzystywanych w celach perswazyjnych przez reżimy totalitarne.

W trzecim rozdziale przedstawiamy pracę jako zagadnienie polityczne i społeczne istotne dla rozwoju cywilizacji, odzwierciedlające kulturę danej społeczności. Sygnalizujemy, w jaki sposób w różnych okresach w historii zmieniały się poglądy na pracę, uwzględniając szczególnie okres po II wojnie światowej. Omawiamy krótko instytucjonalną organizację pracy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w Hiszpanii frankistowskiej, podajemy przykłady dokumentów oraz instytucji regulujących prawa i obowiązki pracy w interesującym nas okresie. Opisujemy pracę jako przedmiot propagandy PRL-u i reżimu frankistowskiego. Wskazujemy charakterystyczne dla treści propagandowych motywy związane z pracą. Następnie przedstawimy zarys badań pojęć PRACA i TRABAJO w metodologii językowego obrazu świata. Na podstawie opracowań językoznawców oraz definicji leksykograficznych z wybranych słowników prezentujemy obraz pojęć PRACA w języku polskim i TRABAJO w języku hiszpańskim.

W przedostatnim rozdziale rozprawy opisujemy ramy historyczne Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Hiszpanii frankistowskiej, w tym etapy ich istnienia, dokumenty regulujące prawo i politykę obu krajów, nazwiska najważniejszych przywódców politycznych. Wskazujemy na społeczne i polityczne doświadczenia narodów, takie jak odbudowa kraju po zniszczeniach wojennych czy wdrażanie nowych rządów. Przedstawiamy najważniejsze założenia ideologii władzy ludowej w Polsce i dyktatury frankistowskiej w Hiszpanii. Sygnalizujemy problem kreowania w materiałach propagandowych obrazu relacji Polski i Hiszpanii jako państw reprezentujących zwalczające się obozy ideologiczne.

W ostatnim rozdziale prezentujemy wyniki rekonstrukcji i porównania obrazów pojęć PRACA i TRABAJO. Zgodnie z przyjętą metodologią na podstawie kontekstów użycia leksemów *praca*, *trabajo* i *labor* (oraz ich derywatów) we fragmentach komentarza narracyjnego *Polskiej Kroniki Filmowej* oraz *Noticiarios y Documentales* wyodrębniamy cechy definicyjne badanych pojęć, składające się na ich strukturę znaczeniową. Dążąc do realizacji założeń rozprawy, porównujemy te struktury wyrażone w postaci definicji kognitywnej. Opisujemy, na podstawie analizy korpusów tekstowych, czym są PRACA i TRABAJO, kto jest ich podmiotem, jakie posiadają cechy ze względu na sposób ich wykonywania oraz jakie są ich atrybuty. Określamy ponadto wpływ interesujących nas ideologii na kreowanie obrazu pojęć w języku polskim i hiszpańskim poprzez wskazanie cech charakterystycznych dla propagandowego obrazu pojęć PRACA i TRABAJO.

Martyna Soula